

Herstel landschappelijke beplantingen Noordoostpolder

Evaluatierapport

gemeente
NOORDOOSTPOLDER

Inhoudsopgave

1.	Ons landschap is uniek	3
1.1	Landschap Noordoostpolder heeft unieke opgaven.....	3
1.2	In 2013 startten wij met herstel van ons landschap.....	3
1.3	Het resultaat is nu zichtbaar.....	3
2.	Ons landschap is opgeknapt	4
2.1	Nieuwe bomen langs Frieseпад/Schoterweg en Kamperweg.....	4
2.2	Campagne erfsingels een succes.....	6
2.3	Grootschalige aanpak essen.....	8
2.4	Nieuwe beplanting, zelfde landschappelijke waarde.....	11
2.5	Bewoners kennen het landschap.....	12
2.6	Onderbeplanting is helaas onderbelicht gebleven.....	12
2.7	Overleg met provincie en Rijkswaterstaat.....	13
2.8	Tijd en geld zijn goed besteed.....	13
3.	Wij gaan door	14
3.1	De essenwegen krijgen nieuw assortiment.....	14
3.2	In 2019 maken wij een nieuw beplantingsplan.....	14
3.3	Wij blijven lobbyen bij andere wegbeheerders.....	15
3.4	Wij geven opnieuw subsidie voor erfsingels.....	15
3.5	Tijd en geld voor het vervolg.....	16

1. Ons landschap is uniek

De Noordoostpolder is een bijzonder gebied. Het is ingericht volgens duidelijke principes. Vooral het landschap. Dit willen wij zo houden. Daarom zochten wij een manier die past bij heden, verleden en toekomst. Een manier om onze wegbeplantingen en erfsingels gezond te houden.

1.1 Landschap Noordoostpolder heeft unieke opgaven

De Noordoostpolder is in korte tijd aangelegd. En in één keer ontworpen. Dat is uniek. Bovendien was dit in een periode waarin een duidelijk tijdgeest heerste: de periode van wederopbouw na de oorlog. Deze bijzondere geschiedenis geeft Noordoostpolder unieke opgaven. Alles is tegelijk versleten, zowel fysiek als qua functionaliteit. Bovendien is de beplanting kwetsbaar. De essentaksterfte heeft vrij spel langs wegen waar alleen maar essen staan. En erfsingels verliezen het soms van andere wensen op het erf.

1.2 In 2013 startten wij met herstel van ons landschap

Uniek is waardevol. Dat vraagt om behoud. En veroudering vraagt om vernieuwing. Daarom startten wij medio 2013 met een toekomstbestendig herstel van ons landschap. Wij gingen op zoek naar een goede nieuwe formule voor onze wegbeplanting. En wij maakten erfeigenaren enthousiast voor hun erfsingels.

1.3 Het resultaat is nu zichtbaar

Nu, vijf jaar later, zien wij resultaat. Wij weten nu welk effect verschillende boomsoorten langs één weg hebben. En wij kennen de kwaliteit van onze wegen met essen. Daarnaast hebben wij onze bewoners en collega-overheden uitgelegd hoe waardevol de beplantingen in Noordoostpolder zijn.

2. Ons landschap is opgeknaapt

Het project is klaar. De proef is geslaagd. De nieuwe wegbepantingen passen bij het landschap en zijn minder kwetsbaar voor boomziektes. Het zijn bomen van verschillende soorten. Daar kunnen wij mee de toekomst in, zonder afbreuk te doen aan de waarden uit het verleden.

2.1 Nieuwe bomen langs FriesePAD/Schoterweg en Kamperweg

Langs het FriesePAD/Schoterweg en de Kamperweg staat nu een gevarieerd assortiment aan bomen. Eigenlijk stond een provinciale weg hiervoor op de planning, maar het bleek handiger om de Kamperweg te nemen. De provincie had in deze periode geen weg die in aanmerking kwam.

Gezonde jonge bomen aan het FriesePAD/Schoterweg

Het technisch effect is positief. De bomen zijn goed gaan groeien. Aan het FriesePAD/Schoterweg staan vier soorten bomen: Els, Linde en twee soorten Iepen. Zij zijn in willekeurige volgorde geplant. Zij staan netjes in een rij, met onderlinge afstand van 15 meter. De bomen zijn nog niet zo oud (eerste groeifase). Daarom valt het nu nog niet op dat het verschillende soorten zijn. Ook het beheer (herstel van uitval etc.) is tot nu toe niet anders dan bij wegen waar gewoon één soort bomen staan.

Over het uiterlijk en de uitstraling van deze bomen is nu nog weinig te zeggen, omdat de bomen nog zo jong zijn. Tot nu toe valt het niet op dat zij anders zijn dan andere bomenrijen langs buitenwegen in Noordoostpolder.

Conclusie: In de eerste groeifase en tijdens de aanplant is er geen verschil tussen gevarieerd assortiment of één soort bomen. Er is geen verschil in uiterlijk en ook niet in het beheer.

Landschappelijk effect gemeten aan de Banterweg

Het landschappelijke effect van verschillende boomsoorten langs één weg is interessant voor dit project. Daarom is de Banterweg bezocht en bekeken. Aan de Banterweg staan drie verschillende soorten bomen: Linde, Veldesdoorn en Iep. Dit zijn volwassen bomen die vroeger onderdeel waren van een singelbeplanting. Nu staan deze volwassen bomen er nog als één rij, aangevuld met nieuwe bomen om lege stukken in de rij te vullen.

Tijdens het evaluatiebezoek werden de volgende constatering gedaan:

- Het is een informele bomenrij die prima bij deze weg past. Het is geen statige formele laanbeplanting, maar dat is niet storend aan deze weg. Want de Banterweg is geen bijzondere weg in het ontwerp van de Noordoostpolder. Het is bijvoorbeeld geen dorpenringweg.
- De bomen staan in een rij. En de variatie van de soorten valt niet op. Het oogt als één geheel. Ook de kroonvorming van de verschillende bomen is gelijkwaardig.
- Voor het beheer en de ontwikkeling van de bomen, zijn er aan de Banterweg wel aandachtspunten. Er is weinig ruimte in de berm. Dit heeft niet met de variatie van het assortiment te maken, maar betekent wel iets voor de mogelijkheden voor verdere ontwikkeling van de bomen en van hun omgeving.
- Het gevarieerd assortiment heeft ook een voordeel voor het beheer. Het is hier eenvoudiger om enkele bomen per stuk te vervangen. Want dat valt minder op dan in een strakke uniforme bomenrij.

Banterweg

Conclusie: Meerdere soorten bomen in één rij langs de weg, kan prima. Het geeft een prettig beeld waarin niet opvalt dat er verschillende soorten bomen staan. Wel is het minder 'laanachtig'. Dat wordt aan de Banterweg misschien ook wel veroorzaakt doordat de bomen daar oorspronkelijk niet als één bewuste bomenrij zijn aangeplant. Daardoor varieert de onderlinge afstand bijvoorbeeld ook.

2.2 Campagne erfsingels een succes

In het najaar van 2013 startte de campagne 'Heb jij je erfgoed ingelijst?'. De campagne bestond uit:

- ✓ Een flyer die aan iedere erfeigenaar is gestuurd. In de flyer stond informatie over erfsingels. Dat ging over de landschappelijke waarde ervan. En ook over de mogelijkheid om subsidie en advies te vragen voor het herstel van de erfsingels.
- ✓ Een fotowedstrijd. Iedereen werd uitgenodigd om mee te doen met de fotowedstrijd 'erfsingels in herfstkleuren'.
- ✓ Een seniorenmiddag.
- ✓ Een bijeenkomst voor belangenorganisaties zoals de LTO, Groei&bloei, Landschapsbeheer en de dorpsverenigingen.

Negentig erfingels opgeknapt

Negentig erfeigenaren knapten hun singel op. Samen plantten zij zo'n 3700 meter nieuwe erfingel aan en versterkten zij zo'n 275 meter bestaande erfingel. Zij investeerden daarmee voor ruim € 132.000 in hun erfingels. Dit ging met advies en subsidie die via *Landschapsbeheer Flevoland* werd aangeboden. De campagne bracht deze mogelijkheid uitdrukkelijk onder de aandacht om erfeigenaren te motiveren nu singel aan te pakken. En dat werkte! Want 90 erven in een half jaar tijd is een prachtig resultaat. In de jaren voor de campagne maakten maar 30 erfeigenaren per jaar gebruik van de regeling.

Mooie foto's van erfingels in herfstkleuren

De fotowedstrijd 'erfsingels in herfstkleuren' leverde mooie plaatjes op. Tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst in 2014 werden de prijzen uitgereikt. De eerste prijs was een ballonvaart, de tweede een fotocursus.

Tiem van Veen, Landschapsbeheer Flevoland:

“De erfsingels zijn beeldbepalend voor het landschap in de Noordoostpolder. Door hun regelmatige verspreiding geven ze structuur aan dit landschap en bieden ze een aangenaam woon- en leefklimaat op het erf. Diverse soorten vogels en kleine zoogdieren vinden er voedsel en een voortplantingsplek. Daarmee vervullen erfsingels ook een ecologische functie.”

2.3 Grootschalige aanpak essen

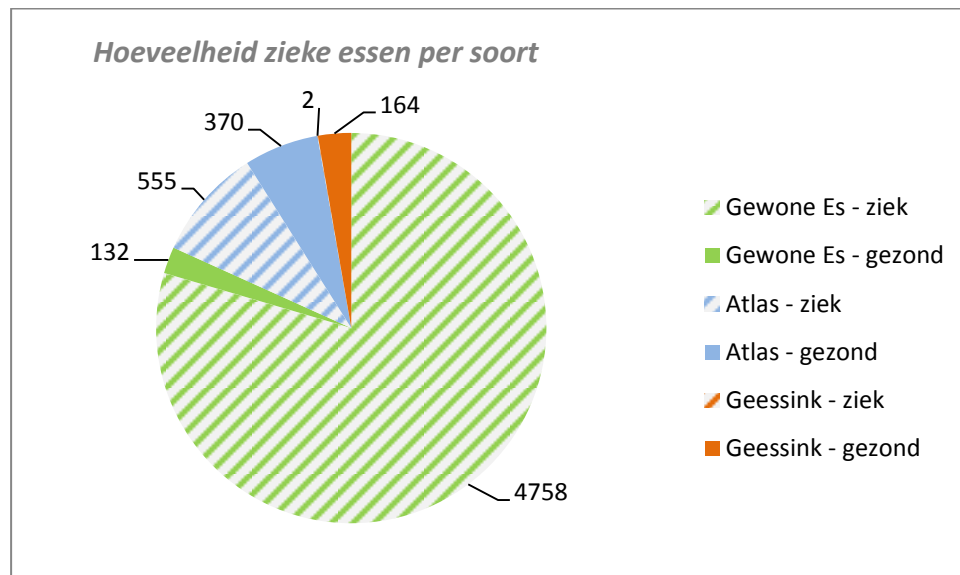
In de Noordoostpolder staan veel essen. Langs de buitenwegen stonden er in 2013 ongeveer 9000, verspreid over 20 wegen. Essen staan nu in de belangstelling door de essentaksterfte. Dat is een boomziekte die de afgelopen jaren veel essen heeft aangetast. De gevolgen van essentaksterfte zijn ingrijpend. Vroeg of laat moeten aangetaste essen gekapt worden, anders leveren zij gevaar op door uitvallende takken. Dit speelt vooral bij essen die langs wegen staan, want daar rijdt verkeer langs. Het kappen van zoveel essen is een aanslag op het landschap. Dat bleek al uit de monitoringsonderzoeken van 2012. Daarom kregen de essen in 2013 een duidelijke plek in ons plan. En tijdens de uitvoering van het project, is die plek alleen maar groter geworden. Uit de monitoringsonderzoeken van 2013, 2014 en 2016 bleken de gevolgen van de essentaksterfte bleken nog groter dan verwacht.

Eerste stap: alle essen in beeld

In de periode sinds 2012 zijn alle essen van de buitenwegen in de Noordoostpolder geïnspecteerd. Dat gaf een duidelijk beeld: ruim 8000 essen zijn ziek. Zij waren zodanig ziek dat zij waarschijnlijk binnen ca 10 jaar allemaal gekapt zouden moeten worden.

De gewone es is het ziekst. En daarvan staan er het meest

De 'gewone es' (*Fraxinus excelsior*) is zeer gevoelig voor essentaksterfte. En daarvan hebben wij er veel langs onze buitenwegen staan, ca 5000. Die zijn bijna allemaal ziek, 97%. Zo ziek dat zij waarschijnlijk binnen 5 jaar gekapt moeten worden. De andere soorten essen zijn minder gevoelig voor essentaksterfte. Daarvan waren er ook minder ziek. Van de soort 'Atlas' (*Fraxinus excelsior Atlas*) waren ca 500 bomen ziek. Dat is 60% van het totaal aantal Atlas essen die langs onze buitenwegen staan. Van de derde soort, 'Geessink' (*Fraxinus excelsior Geessink*) bleken bijna alle bomen nog goed gezond. Hiervan was maar 1% ziek.

Essen aan de Onderduikersweg

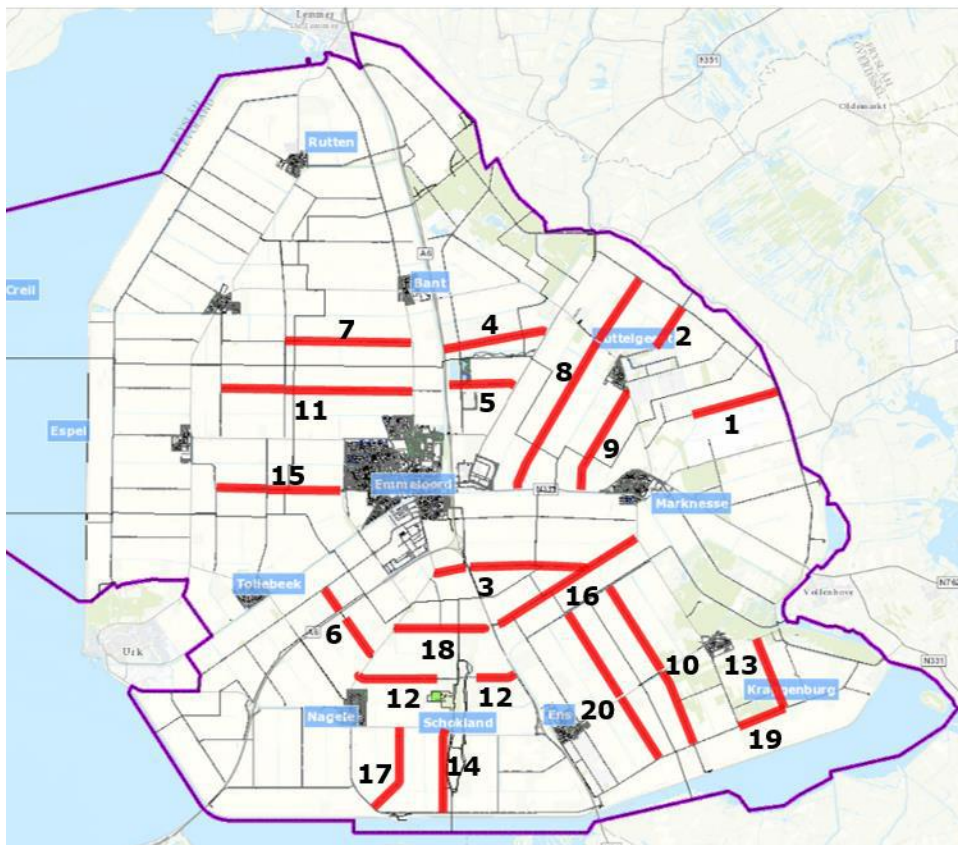

Tweede stap: essen vervangen door gevarieerd assortiment

Toen bleek dat er zo'n grote opgave voor de essen was, zijn de plannen aangepast. De essen kregen prioriteit binnen dit project. Er is direct begonnen met het grootschalig vervangen ervan. In de winter 2016-2017 zijn ruim 2000 essen gekapt. Die stonden langs de:

1. Baarloseweg	11. Onderduikersweg
2. Blankenhammerweg	12. Oud Emmeloorderweg
3. Bomenweg	13. Paardenweg
4. Burchtweg	14. Palenweg
5. Casteleynsweg	15. Pilotenweg
6. Johannes Postweg	16. Sloefweg
7. Klutenweg	17. Vliegtuigweg
8. Lindeweg	18. Zwartemeerweg
9. Luttelgeesterweg	19. Zwijnsweg
10. Neushoornweg	

Deze wegen staan op het kaartje hieronder.

Wegen waar in 2016-2017 ruim 2000 essen zijn gekapt

Derde stap: extra controle aan de essen

Het is niet altijd meteen duidelijk hoe ziek de essen zijn. Het is ook niet precies te voorspellen wanneer de boom een risico wordt voor de omgeving (denk aan uitvallende takken die gevaar opleveren voor de weggebruikers). Daarom zijn de essen in de zomer van 2017 opnieuw gecontroleerd. Daarmee kunnen wij de juiste ingrepen op het juiste moment doen en op tijd voorbereidingen treffen, zoals het regelen van budget.

2.4 Nieuwe beplanting, zelfde landschappelijke waarde

Vanzelfsprekend was de landschappelijke waarde van de bomen een belangrijk argument bij de keuze voor de soorten. Zo zijn bijvoorbeeld bomen bij elkaar gekozen die qua vorm en grootte op elkaar lijken. Verder is ook bewust niet langs alle wegen met hetzelfde assortiment gewerkt. Want in het oorspronkelijke beplantingsplan van de Noordoostpolder is ook bewust onderscheid gemaakt tussen de wegen door er andere boomsoorten aan te planten. Voor de wegen die in deze periode zijn aangeplant, werden de volgende soorten gekozen: Iep (*Ulmus resista* Rebona), Iep (*Ulmus resista* New Horizon), Els (*Alnus cordata*), Linde (*Tilia europaea* Pallida) en Esdoorn (*Acer platanoides* Fairview).

Friesepad

2.5 Bewoners kennen het landschap

Bij iedere aanpassing van de wegbeplanting informeerden wij de bewoners. Mensen die aan de weg zelf wonen, kregen een brief met uitleg. Alle andere bewoners lazen in de krant waarom de essen werden vervangen. Ook in de erfingelcampagne werd nadrukkelijk de landschappelijke waarde van de singels benoemd. Dat gebeurde in de flyer, op de website, tijdens de bijeenkomsten en in artikelen van tijdschriften en kranten. Bijvoorbeeld het artikel dat in het blad 'Groei en bloei' stond.

Heb jij je ErfGoed ingelijst?

gemeente
NOORDOOSTPOLDER

Campagneaftrap 'Heb jij je ErfGoed ingelijst?'
Het kan in Nederland goed warm worden! Wat kun je dan blij zijn met een mooie erfingel van verkoelende bomen en struiken. Vooral in de Noordoostpolder vormen de erfingels met hoge bomen en struiken rond boerderijen fraai groene oases, zo karakteristiek voor de polder. Waardevol erfgoed dat behouden moet worden. Vandaar de campagne 'Heb jij je ErfGoed ingelijst?' die bewoners van boerenerven in Noordoostpolder oproept om zorg te hebben voor hun erfgoed.

Wethouder Andries Poppe geeft de aftrap voor de campagne. Dat gebeurt op maandagavond 16 september a.s. tijdens de jaarlijkse prijsuitreiking van de Groei & Bloei Dorpen- en Tuinenkeuringen in het Groenhorst te Emmeloord. De campagne loopt van september tot volgend voorjaar. Onderdeel is een fotowedstrijd met mooie prijzen.

Economisch visitekaartje
De Noordoostpolder is een uniek gebied. Zo uniek dat er plannen waren om het voor te dragen tot werelderfgoed. Dat is mede dankzij de erfingels. Die oorspronkelijke handtekeningen in het landschap geven de Noordoostpolder haar karakteristieke structuur waarin je ruimte anders beleeft. Het maakt de polder interessant voor toeris-

ten uit binnen- en buitenland. Een goed aangeplante en onderhouden erfingel is ook een economisch visitekaartje voor (agrarische) bedrijven. Het toont niet alleen de bedrijfsomvang, het wekt ook vertrouwen in je bedrijfsvoering. Erfingels brengen daarmee indirect geld in het laasje.

Toch is het nog niet voor iedereen vanzelfsprekend om de eigen erfingel goed te (her)planten, in te richten en te onderhouden. Sommige mensen weten niet goed hoe ze dat het beste aanpakken. En zijn mogelijk onwetend van het grote belang voor de uitstraling van de Noordoostpolder. Vandaar de campagne: Heb jij je ErfGoed ingelijst?

Een mooie erfingel draagt bij aan ons cultureel erfgoed. Een waardevol schilderij lijst je toch ook in! Met de campagne wil de gemeente Noordoostpolder in samenwerking met onder meer Landschapsbeheer Flevoland en de dorpsverenigingen bereiken dat veel meer mensen hun erfingels gaan koesteren. En op de juiste manier inrichten en onderhouden. Extra goed nieuws is dat de gemeente Noordoostpolder en Landschapsbeheer Flevoland gratis advies geven en richtlijnen voor onderhoud. Bovendien heeft Landschapsbeheer Flevoland de subsidie voor herplant en onderhoud met een jaar verlengd. De kosten blijven daarmee beperkt.

Niet achterblijven
Landschapsbeheer Flevoland heeft sinds 2002 aan ruim 500 erfingelbezitters subsidie verstrekt voor herstel. Er zijn dus al ruim 500 erfingels daadwerkelijk herplant dan wel verbeterd. De subsidie is verlengd tot 1 mei 2014. Wacht niet langer en werk ook mee aan een fraaie polder! Ga naar de website van de gemeente Noordoostpolder en zoek op erfingels. U vindt hier eveneens de link naar Landschapsbeheer Flevoland, waar u de subsidie kunt aanvragen.

Subsidie aanvragers:

- krijgen gratis advies over herplant (voor bedrijf en particulier)
- ontvangen een bestellijst van bomen en struiken met prijsopgave van twee leveranciers uit de Noordoostpolder.
- moeten de bestelling vóór 20 november 2013 of 20 februari 2014 ingediend hebben. Subsidie wordt verleend over een derde deel van de kosten (is inclusief eigen arbeidsuren) tot een max van 535 euro.

28

29

Artikel in Groei en Bloei

2.6 Onderbeplanting is helaas onderbelicht gebleven

In 2013 verwachtten wij dat er ook tijd en ruimte zou zijn om een nieuwe manier te zoeken voor de onderbeplanting. Helaas is dat niet gelukt. De essen vroegen alle tijd en aandacht in de afgelopen jaren. Bovendien lijkt het herstellen van de onderbeplanting lastiger dan wij in 2013 dachten. Het vraagt meer onderzoek en voorbereiding. Ten eerste economisch, want het is duurder in onderhoud. En ten tweede in de afstemming met de agrariërs die land gebruiken dan naast de wegen met beplanting ligt.

2.7 Overleg met provincie en Rijkswaterstaat

Als gemeente zijn wij niet de enige wegbeheerder. Ook de provincie en Rijkswaterstaat zijn eigenaar van wegen in de Noordoostpolder. De gemeentelijke wegbeplantingen kunnen wij zelf behouden. Maar voor de wegbeplantingen langs provinciale en rijkswegen, zijn wij afhankelijk van de provincie en Rijkswaterstaat. Wel kunnen wij hen de waarde van het landschap uitleggen. En hen adviseren over oplossingen die bij het ontwerp van de polder passen. Daarom hebben wij in de afgelopen jaren meerdere keren met hen gesproken. Bijvoorbeeld over concrete situaties zoals de aanpak van de Banterweg. Maar ook bij het opstellen van hun landschapsvisies.

2.8 Tijd en geld zijn goed besteed

In totaal is ruim € 150.000 besteed. Daarnaast zijn er ca 680 uren door de gemeente besteed en nog ca 10 uur per (extern) projectgroeps lid.

	Uren	
	<i>Gemeente (in totaal)</i>	<i>Projectgroep (per lid)</i>
Proef Friese pad en Kamperweg + evaluatie Banterweg	50	10 uur
Publiekscampagne erfsingels	120	
Aanpak essen	500	
Publieksactiviteiten wegbeplantingen	0	0
Onderbeplanting	0	0
Overleg met provincie en Rijkswaterstaat	10	n.v.t.
TOTAAL	680	10 uur

	Kosten
	<i>(euro)</i>
Proef Friese pad en Kamperweg + evaluatie Banterweg	€ 32.814
Publiekscampagne erfsingels	€ 11.535
Aanpak essen	€ 108.237
Publieksactiviteiten wegbeplantingen	€ 0
Onderbeplanting	n.v.t.
Overleg met provincie en Rijkswaterstaat	n.v.t.
TOTAAL	€ 152.585

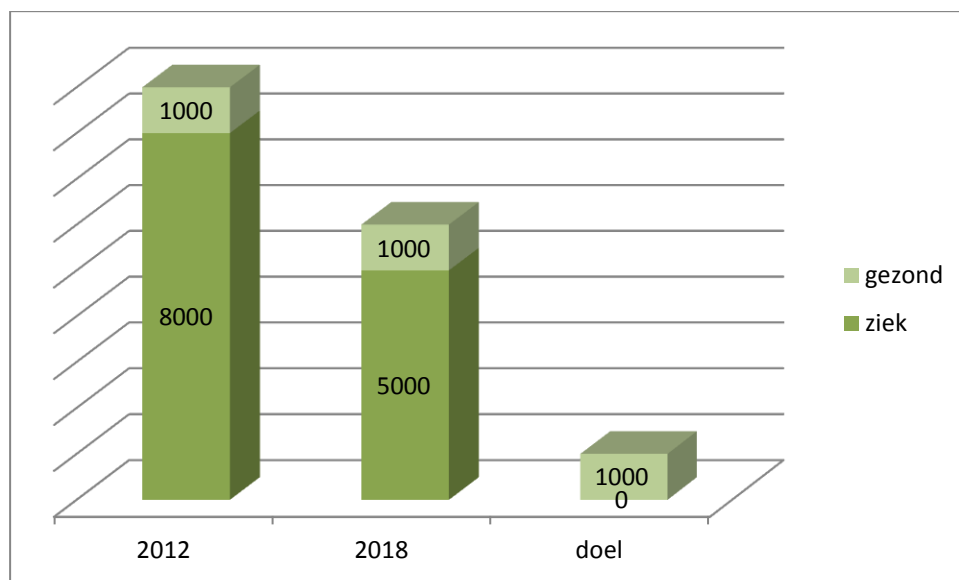
3. Wij gaan door

Het landschap is nog niet af. Bomen leven, groeien en sterven. En mensen blijven hun omgeving gebruiken en beïnvloeden. Daarom is dit project nooit af. Niet alle erfsingels zijn opgeknapt. En ook niet alle wegbeplanting is vervangen. Bovendien zijn er meer uitdagingen dan alleen de assortimentskeuze. Denk aan de beschikbare ruimte om de bomen goed te laten groeien. Of het geld om nieuwe bomen aan te planten. Dit project was een proef. De proef was succesvol. En daarom gaan wij door.

3.1 De essenwegen krijgen nieuw assortiment

De klus is nog niet klaar. Wij hebben nu nog bijna 6000 essen langs de buitenwegen. En daarvan zijn er ruim 5000 ziek. Bovendien zijn dat voornamelijk 'gewone essen'. Dat wil zeggen: de soort die het meest gevoelig is voor essentaksterfte en het snelste gekapt moet worden om gevaar en schade langs de wegen te voorkomen.

De trein is aan het rijden gezet. En hij rijdt door. Het kappen van de zieke essen is een opgave waar wij niet aan ontkomen. En behoud van ons landschap is een opgave die wij zelf vol willen houden. Wij blijven dus in de trein zitten en stappen pas uit bij het eindstation.

Aantal essen langs onze buitenwegen

Tijdens dit project (2012 tot 2018) zijn ca 3000 essen gekapt. In de komende jaren moeten er nog ca 5000 gekapt worden.

3.2 In 2019 maken wij een nieuw beplantingsplan

De keus voor nieuwe soorten langs de wegen, is niet alleen afhankelijk van de groeimogelijkheden. De boomsoort laat ook de identiteit van de weg zien. De ringwegen waren bijvoorbeeld oorspronkelijk zwaarder aangeplant dan de andere wegen. En in het noordoosten stonden bijvoorbeeld veel iepen en in het zuidwesten veel esdoorns. De vervangingsopgave die de essentaksterfte ons geeft, is een kans. Een kans om die oorspronkelijke kenmerken opnieuw te gebruiken. En om een antwoord te zoeken op de andere vragen die spelen, zoals de beperkte ruimte en budget. Daarom maken wij in 2019 een nieuw beplantingsplan.

3.3 Wij blijven lobbyen bij andere wegbeheerders

Natuurlijk blijven wij onze collega's van de provincie en Rijkswaterstaat adviseren over het landschap. Want ook hun wegbepantingen horen bij ons landschap. Juridisch gezien, blijft onze kapvergunningplicht bestaan. Maar minstens zo belangrijk is het om in overleg te blijven. Want behoud van het landschap is ook hun belang.

3.4 Wij geven opnieuw subsidie voor erfsingels

Nog niet alle erfsingels zijn opgeknapt. Daarom startten wij in het voorjaar van 2018 een nieuwe erfsingelcampagne. Zowel de erfeigenaren als Landschapsbeheer hadden daar interesse voor. In totaal (in de afgelopen campagne, maar ook in de voorgaande jaren) hebben ca 250 erfeigenaren hun erfsingel opgeknapt met advies en subsidie. En er is zeker meer belangstelling. De eerste aanmeldingen zijn al binnen.

Als gemeente maken wij nu een begin. Wij investeren € 100.000 om erfeigenaren opnieuw subsidie en advies te geven. Daarmee kunnen wij ca 70 erfeigenaren helpen om hun singel te herstellen. Landschapsbeheer vraagt later dit jaar Europese subsidie aan. Daarmee kan dan opnieuw een groot aantal erfsingels worden opgeknapt.

3.5 Tijd en geld voor het vervolg

Zoals u las, lopen er nieuwe activiteiten. Deels met nieuw budget. Maar ook deels met kosten waar nog geen dekking voor is. Samengevat ziet het er zo uit.

	Kosten (euro)	Budget (euro)
Vervangen van de essen (par 3.1)	€ 800.000	€ 300.000 (begroting 2019 en 2020) € 7.500 (restant van deze proef, zie ook par 2.8)
Bepantingsplan maken (par 3.2)	€ 100.000	€ 100.000 (begroting 2019)
Overleg met provincie en Rijkswaterstaat (par 3.3)	Ca 10 uur per jaar	Ca 10 uur per jaar
Nieuwe subsidie erfsingels (par 3.4)	€ 100.000	€ 100.000 (begroting 2018)
TOTAAL	€ 1.000.000	€ 507.500

